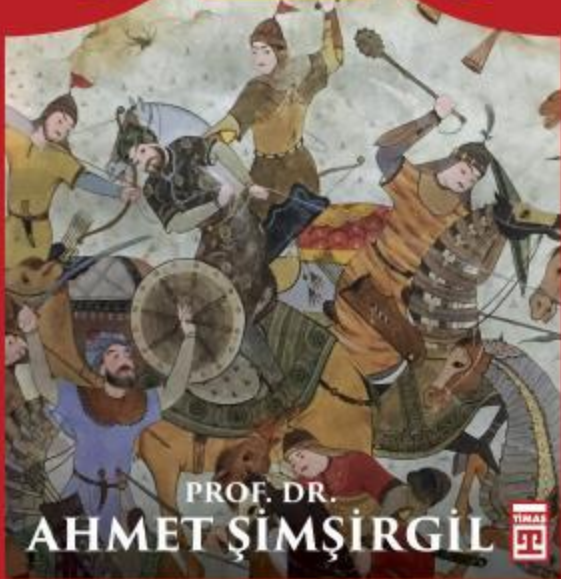

BÜYÜK DOĞUŞ

PROF. DR.

AHMET ŐİMŐIRGİL

**OTAĞ -I-
BÜYÜK DOĞUŞ**
Türklerin İslâmîyeti Kabulü
Ahmet Şimşirgil

TİMAŞ YAYINLARI | 4190
Popüler Tarih Dizisi | 31

PROJE EDITÖRÜ
Neval Akbıyık

EDITÖR
Zeynep Berktaş

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

İÇ TASARIM
Tamer Turp

1. BASKI
Mart 2017, İstanbul

3. BASKI
Mayıs 2020, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-2531-2

9 786050 825312

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
facebook.com/timasyayingrubu
twitter.com/timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No:8 Davutpaşa
Topkapı / İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM DEVLETİ'NİN DOĞUŞU VE TÜRKLER	7
Takdim	9
Önsöz	11
İnsanlığa İnen Nur	13
Mekke Dönemi	16
İslâm Devleti	19
Dünya İslâm'a Davet Ediliyor!	21
Peygamber Efendimiz ve Türkler	26
Eski Türklerin Dini	29
Türkler İçinde Yabancı Dinler	35

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKLERİN İSLÂM'A AÇILAN YOLU	39
İlk Türk-Arap Münasebetleri	41
Ahnef Bin Kays	44
Emevî Hanedanı Dönemi	46
Kuteybe Bin Müslim	49
Gönülleri Fetheden Halife: Ömer Bin Abdülaziz	53
Ömer Bin Abdülaziz'den Sonra Türk-Arap Mücadeleleri	60
Abbasîler Devrinde Batı Türkistan'da Türkler Ve Araplar	64
Tarihi Değiştiren Olay: Talas Savaşı	66
Arap-Hazar Savaşları	69
Abbasîler Dönemi	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKLER VE İSLÂMLAŞMA	85
İslâm Devleti Hizmetinde Türkler: Emevîler Devrinde	87
Abbasîler Devrinde	89
Türkler Kılıç Zoruyla Mı Müslüman Oldu?	96
Türk Ülkelerinde Sahabeler	98

Ticari Faaliyetler	100
Ribatlar, Tekkeler Ve Zaviyeler	105
Tasavvuf Büyükleri	107
İbrahim Bin Edhem	110
Şakîk-i Belhî	117
Hallac-ı Mansur	121
Fudayl Bin İyâd	126
Bîşr-i Hafî	132
Hâtim-i Esam	136

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDİL BULGAR DEVLETİ	141
Yavaş Yavaş Yayılan İnançın Fethi	143
İdil Bulgarları	147
İslâmiyet Yayılıyor	151
İlk Müslüman Türk Hükümdarı: Almış Han	154
Kabul Merasimi	156
Halifeye Verilen Kıymet	157
Türk İslâm'a, İslâm Türk'e Yar Olur	159
X. Asırda İdil Bulgar-Hazar Siyasi Münasebetleri	161
İdil Bulgar-Kiev Rus Knezliği	163
İdil Bulgarları ve Kiev Knezi Vladimir	169
İdil Bulgarlarının Büyük Projesi	171
İdil Bulgarlarının Rus Knezlikleriyle Mücadelesi	175
Moğollara Karşı Şanlı Direniş	179
İdil Bulgar Devleti'nin Sonu	183
Sonsöz	184
Bibliyografya	187
İndeks	193

BİRİNCİ BÖLÜM
İSLÂM DEVLETİ'NİN
DOĞUŞU VE TÜRKLER

İNSANLIĞA İNEN NUR

Muhammed Aleyhisselam, Mekke'nin büyük ailelerinden Kureyş kabilesinin kollarından biri olan Haşimoğulları'ndandır. Babası Abdullah, annesi Amine'dir. Dedesi Abdülmuttalib, Mekke'nin ileri gelenlerindedir.

O, 571 yılında Mekke'de dünyaya geldi. Doğumundan önce babasını, altı yaşında iken de annesini kaybetti.

Annesinin ölümüyle sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmuttalib'in, sonra da amcası Ebu Talib'in yanında hayatını devam ettirdi. Amcası Ebu Talib'in yanında ticareti öğrendi.

Hazreti Muhammed, güzel ahlakı ve beğenilen özellikleriyle Kureyşliler arasında "Muhammedü'l-Emin" (Güvenilir Muhammed) namıyla anılır olmuştur. En önemli ve dikkati çeken vasfı ise neredeyse tamamı putlarla dolu olan Kâbe'de, hiçbir puta tapmaması ve onların adının anıldığı yerde durmamasıydı.

On iki yaşında iken amcası Ebu Talib ile ticaret için Busra'ya gitti. On yedi yaşında iken amcası Zübeyr ile Yemen'de, yirmi yaşında ise Şam'daydı. Yirmi beş yaşında iken Kureyş'in saygın ve zengin hanımlarından olan Hazreti Hatice'nin yanında çalışmaya başladı.

Hazreti Hatice güzel hasletlerine şahit olduğu Muhammed Aleyhisselam ile evlenmek istedi. Bilgili bir Hristiyan olan amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'den, Muhammed Aleyhisselam'ın geleceğin peygamberi olacağına dair haberler aldı. Peygamber Efendimiz, Hazreti Hatice ile evlendiğinde yirmi beş yaşında idi. Onunla yirmi beş sene evli kalacak ve bu evlilikten ikisi erkek dördü kız olmak üzere altı çocuğu olacaktır.

Peygamber Efendimiz otuz beş yaşındaydı. Kâbe'nin tamirinden sonra mukaddes sayılan Hacerü'l-Esved taşının yerine konulması sırasında, kabilelerin anlaşamamaları ve işin silahlara kalacağı bir

esnada çözüm için akıllara gelen isimdi. Bütün kabilelerin ileri gelenleri, “Onun hükmüne razıyız” dediler.

Durum Hazreti Muhammed’e anlatılınca Kâbe’ye vakarla geldi. Bir örtü istedi. Yere serdiği örtünün üzerine Hacerü’l-Esved taşı koydu. Sonra her kableden bir kişiyi örtünün ucundan tutturdu. Taşı konulacağı yere kadar kaldırttı. Sonra bizzat kucaklayıp yerine yerleştirdi. Böylece çıkmak üzere olan büyük bir iç çatışmayı önlemiş oldu. Mekkelilerin her vesile ile sevgisine mazhar oluyordu.

Diğer taraftan Mekke ve çevresinde büyük bir ahlaki çöküntü mevcut idi. Âdem Aleyhisselam’dan beri dünyada böylesine bir vahşet, sapıklık, ahlaksızlık, inançsızlık ve sefahat görülmemişti. İnsanlar sanki ruhsuzlaşmış ve canavarlaşmışlardı. Sanki herkes birbirine düşmandı. Toplum her an karışıklığa hazır durumda bulunuyordu.

Mekke’de İslâmiyet öncesi hâkim olan din putperestlikti. Her kabilenin, her biri bir tanrıyı simgeleyen çok sayıda putu vardı. Putlar genellikle kadın, kuş, aslan vb şekillerde tasvir edilmişti. Tüm kabilelerce mukaddes kabul edilen Kâbe’nin içi putlarla doluydu. Arabistan’da Kâbe dışında bu dönemde yüz kadar daha tapınak bulunuyordu. Yahudilik ve Hristiyanlık da zamanla tüccarlar aracılığıyla Arabistan’a girmişti. Ancak Araplar kendilerine yabancı gördükleri bu dinlere ilgi göstermemişlerdi. Pek az taraftarı bulunuyordu.

Diğer taraftan Mekke’de İbrahim Aleyhisselam’ın dinini devam ettirenler de bulunuyordu. “Haniflik” adı verilen bu din İsmail Aleyhisselam vasıtasıyla yayılmıştı. Arapların çoğu, putperestlik yaygınlaşınca kadar bu inanca mensup idiler. Hazreti Peygamber’in doğumu esnasında çok az kalan Hanifler, Allah’ın birliğine inanırlar, putlara ibadeti reddederler, öldükten sonra hesaba çekilmeye inanırlar, birçok cahiliye âdetini kabul etmezlerdi. Siyasi, askerî herhangi bir yaptırım kuvvetleri yoktu.

İnsanların huzura kavuşmaları için artık bir saadet güneşinin doğması yakındı. Muhammed Aleyhisselam kırk yaşına varmıştı. Zaman zaman Mekke yakınlarındaki Hira Mağarası’na giderek, bu-

rada tefekküre dalarđı. Bu sırada önce sadık rüyalar görmeye başladı. Bu hal altı ay devam etti. Vahiy gelmesi yaklaşıncaya, “Ya Muhammed” diyen sesler çoğaldı. Artık daha çok Hira Mağarası'nda kalıyordu. Bazen Mekke'ye gelir, Kâbe'yi tavaf eder ardından saadethanelerine giderdi. Bazen günlerce Hira'da kalırdı. O zaman Hazreti Hatice kendisine yiyecek gönderir veya bizzat getirirdi.

Nihayet 610 yılının Ramazan ayının 27. gecesi Cebrail Aleyhis-selam aracılığıyla kendisine ilk vahiy ulaştırıldı. Resulullah önce eşi Hazreti Hatice'yi İslâm'a davet etti. O, hemen Resulullah'a iman etti. Sonra amcası Ebu Talib'in henüz on-on iki yaşındaki oğlu Hazreti Ali, ardından azatlı kölesi Hazreti Zeyd'i ve peşinden en samimi dostu Hazreti Ebu Bekir'i davet etti. Hepsi imanla şereflendiler.

Daha sonra halkı davet etmeye başladı. Onlardan iman edenler de, inkâr edenler de oldu. Hazreti Ebu Bekir, Müslüman olunca güvendiği kişilere Müslüman olduğunu açıkladı ve onları Allah'a ve Resulü'ne imana davet etti. Hazreti Ebu Bekir, kavmi için bir ülfet ve muhabbet kaynağı ve kolaylık numunesiydi. Kavminin adamları ona gelirler; ilminden, ticaretinden ve hüsnü sohbetinden dolayı birçok işlerde onunla ülfet ederlerdi. Osman bin Affân, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas, Talha bin Ubeydullah; onun davetiyle Müslüman oldular.

Hazreti Ebu Bekir büyük bir sevinçle derhal kendilerini Resulullah'ın yanına getirdi. Resulullah'ın huzurunda bir kez daha İslâm'ı kabul ettiklerini bildirdiler. Ardından birlikte namaz kıldılar. Onları Ebu Ubeyde, Ebu Seleme, Erkam bin Ebu'l-Erkam, Osman bin Maz'un takip etti. İnsanlar kadın erkek birer birer hayran kaldıkları İslâm dairesine giriyorlardı.

Resulullah'ın ashabı, namaz kıldıkları zaman dağların تنها yerine gider, namazlarını kavimlerinden gizlerlerdi. Resulullah, daha önce Müslüman olmuş ve dinini iyi öğrenmiş olanlardan birini İslâm'a yeni girmiş bir kimseye Kur'ân-ı Kerim öğretmesi için gönderirdi.

Muhammed Aleyhisselam, peygamberliğinin ilk üç yılında insanları gizlice İslâm'a davet etti. İnsanlar yavaş yavaş birer ikişer Müslüman oluyorlardı. Bu zaman içinde Müslümanların sayısı ancak otuzu bulmuştu.

MEKKE DÖNEMİ

Peygamber Efendimiz'in ilahî emir üzerine davetini bütün insanlara şamil kılması için direniş, muhalefet, mücadele, çatışma ve tepki devri olan ikinci merhale başladı. Kâfirler; davete karşı koymaya, Resulullah ve ashabına her türlü eziyetle zulmetmeye başladılar.

Öncelikle Peygamber Efendimiz'i çeşitli vaatlerle ve olmadık tehditlerle bu davadan vazgeçirmeye çalıştılar. Bu maksatla Ebu Talib'i kendisine gönderdiler. Fakat Hazreti Peygamber amcasına şu tarihî cevabı verdi, "Ey amca! Şunu bil ki, güneşi sağ elime, ayı da sol elime verseler ben asla bu dinden ve onu insanlara tebliğ etmekten, bildirmekten vazgeçmem."

Kureyşliler, işkencenin Müslümanları yolundan döndürmediğini görünce hemen başka bir silaha sarıldılar. Mekke'nin içinde ve dışında Muhammed Aleyhisselam'a karşı propaganda yapmaya söz birliği ile karar verdiler. Özellikle, hac mevsiminde ona karşı kara propaganda yapacaklardı. Artık mücadeleleri, münakaşa etmek, yalanlamak, dedikodu ve şayialarla hakikati karalamak gibi yollara dönmüştü. Akıl almaz iftiralarla İslâm akidesine ve onun sahiplerine ithamlarda bulundular. Resulullah'ı yalanlamaya başladılar.

Öte yandan Hazreti Peygamber, Müslümanlar üzerindeki baskı ve işkencelerin artması üzerine isteyenlerin Habeşistan'a göç etmesine izin verdi. Hristiyan Habeş hükümdarının kendileri gibi tek tanrı inancını benimsemesi ve Müslümanlara iyi davranacağını düşünmesi Hazreti Muhammed'in bu kararı almasında etkili olmuştu.

Kureyşliler, Müslümanların Habeşistan'a hicret ettiklerini işitince, Müslümanları ülkesinden çıkarması için Necaşi'ye iki elçi gönderdiler. Elçiler Amr bin As ile Abdullah bin Rabia Habeşistan'a

vardıklarında Müslümanların Mekke'ye geri gönderilmesinde onlara yardımcı olmaları maksadı ile Necaşi'nin patriklerine bol hediyeler sundular.

Elçilerin iddiaları üzerine Müslümanları çağırıp dinleyen Necaşi, "Muhakkak ki bu ve İsa'ya gelen şey elbette bir tek kaynaktanır," dedikten sonra Kureyş'in elçilerine dönerek, "Gidiniz; Allah'a yemin olsun ki, onları size teslim etmiyorum," dedi. Bunun üzerine o iki elçi mahrum, mahzun ve kovulmuş olarak geri döndüler.

Daha sonra Kureyşliler üçüncü bir silaha sarıldı. Bu silahın adı ise boykottu. Resulullah ve yakınlarına ambargo uygulamaya karar verdiler. Buna göre Müslümanlara kız verilmeyecek ve onlardan kız alınmayacak, onlara bir şey satılmayacak ve onlardan hiçbir şey satın alınmayacak, onlarla görüşülmeyecek ve evlerine asla varılmayacaktı. Bu maddeleri bir sahifeye yazdılar. Sonra ant içerek imzaladılar. Ardından sahifeyi, manevi bir müeyyide olarak Kâbe'ye astılar. Bu siyasetin azap ve propaganda bakımından en tesirli rolü oynayacağına ve kesin netice alacaklarına inanıyorlardı.

Bu durum üç yıl sürdü. Müslümanlar büyük sıkıntı çekti. Fakat asla yılmadılar. Kâbe'ye astıkları yazıda Allah lafz-ı celalinden başka tüm sahifeyi bir ağaç kurdunun yediğini Peygamber Efendimiz'in haber vermesi üzerine bojkot kaldırıldı ise de zulüm ve işkenceler hız kesmeden devam ediyordu.

Mekke'de müşriklerin eziyetlerinden bunalan Muhammed Aleyhisselam, hem İslâmiyet'i yaymak hem de güvenilir bir yer bulmak amacıyla Taif'e gitti. Ancak Taifliler kendisine son derece acımasız davranıp şehirden kovdular. İşte bu sırada ileride ilk İslâm Devleti'nin kurulacağı Medine yolunu aralayacak gelişmeler ortaya çıkmaya başladı.

Hazrec kabilesinden altı kişi, hac için Mekke'ye geldiklerinde Muhammed Aleyhisselam ile görüşerek İslâmiyet'i kabul etmişler ve dönüşlerinde Medine'de bu yeni dini tebliğe başlamışlardı. Bunun sonucunda 621 yılında bir grup Medineli, Akabe'de Haz-

reti Muhammed’le görüşerek, ona bağlı kalacaklarına ve sözlerini tutacaklarına söz verdiler. Bu olaya “Birinci Akabe Biati” denildi.

Hazreti Muhammed, onlarla birlikte bu defa Mus’ab bin Umeyr’i Medine’ye gönderdi. Hazreti Mus’ab’a onlara Kur’ân-ı Kerim okumasını, İslâm’ı öğretmesini ve onları dinde fakih kılmasını emretti. Medine’de “okutucu” olarak isimlendirilen Hazreti Mus’ab insanların evlerine, kabilelerine gidiyor onları İslâm’a davet ediyor, onlara Kur’ân-ı Kerim okuyordu. İslâmiyet kısa sürede bütün Ensar’ın evlerinde yayıldı.

622 yılında Medine’den daha kalabalık bir heyet gelerek Hazreti Muhammed’le Akabe’de buluştu. Kendisini Medine’ye davet ettiler. İslâmiyet’in emirlerini harfiyen yerine getireceklerine, onu her türlü tehlikeye karşı koruyacaklarına söz verdiler. Bu hadiseye de “İkinci Akabe Biati” denildi.

Akabe Biatleri, Müslümanların Mekke’den Medine’ye hicretinin başlangıcı olacaktı. Akabe Biatlerinin Mekke’de duyulması üzerine müşriklerin, Müslümanlara karşı tutum ve davranışları çok şiddetli ve tehlikeli bir hal almış tahammül edilemez bir duruma varmıştı. İşte böyle bir vaziyette Hazreti Peygamber bir gün ashabına, “Allahu Teâlâ Yesrib’i (Medine) size emniyet ve huzur bulacağınız bir yurt kıldı,” buyurmak suretiyle hicrete izin verdi.

Medine’ye ilk hicret eden kimse müşriklerden pek çok eziyet görmüş olan Hazreti Ebu Seleme oldu. Onu diğerleri takip etti. Mekkelilerin tedbirlerine rağmen hicretin önü alınamadı. Niha-yet Peygamber Efendimiz Safer ayınının 26. gününde Hazreti Ebu Bekir ile hicret yolculuğuna başladı. Medine’ye daha önce hicret eden Eshâb-ı Kiram ile Medineli Müslümanlar, kâinatın sultanının Mekke’den hicret için hareket ettiğini duyunca, teşrifini büyük bir heyecanla beklemeye başladılar. Medine-i Münevverer’in dış semtlerine gözcüler koyup, şehirlerini şereflendirecekleri anda, Efendimiz’i karşılamak için can atıyorlardı. Onun muhabbetiyle yananlar, kızgın çölün suya olan hasreti gibi gözlerini ufka dikerek günlerce beklediler.

İSLÂM DEVLETİ

Nihayet Rebiülevvel ayının 12. günü, Medine'de, "Geliyorlar! Geliyorlar!" nidaları dört bir yanı sarmıştı. Sesi duyanlar, sıcak çölün ortalarına doğru göz gezdirmeye başladılar. Evet! Evet! Onlar da kızgın çölde, güneşin yakıcı sıcaklığına rağmen, büyük bir heybetle kendilerine doğru ilerlediklerini görmüşlerdi.

Sevinçle birbirlerine, "Müjde! Müjde! Resulullah geliyor! Peygamberimiz geliyor! Sevinin ey Medineliler. Bayram edin! Habibullah geliyor! Baş tacımız geliyor!" diyerek bağırırmaya başladılar. Bu haber bir anda Medine-i Münevvere sokaklarını doldurdu. Zira yedisinden yetmişine, kadınından erkeğine herkes, bu eşi görülmedik müjdeli haberi bekliyordu.

Bütün Medineliler en güzel elbiselerini giyinerek, süratle Âlemlerin Efendisi'ni karşılamak için koştular. Tekbir sedaları semayı çınlatıyor, sevinçten gözyaşları sel gibi akıyordu. Hüzün ve mutluluk dolu bir hava esiyor ve Medine, tarihinin en güzel günlerinden birini yaşıyordu. Bir tarafta, herkesin "Emin" lakabıyla tanıdığı, Allahu Teâlâ'nın Habibi'ni, şehirlerinden kovanlar ve öldürebilmek için arayanlar; diğer tarafta ise Onu ve arkadaşlarını korumak, bağırmasına basmak ve bu uğurda canlarını feda etmek isteyen Medineliler vardı. Medine'de benzeri görülmemiş ve görülmeyecek olan bu bayramda, çocuklar ve kadınlar şöyle şiirler terennüm ediyorlardı:

*Talea'l-bedrü aleynâ,
Min seniyyâti'l-vedâ',
Vecebe'ş-şükrü aleynâ,
Mâ de'Allahu dâi.
Eyyühe'l-meb'ûsu finâ,
Ci'te bi'l-emri'l muta!*

*Seniyyetü'l-vedâ'dan, Bedir doğdu üstümüze.
Hakk'a davet ettikçe, şükür vacip oldu bize.*

*Sen bize gönderildin, emrullahı getirdin,
 Medine'ye hoş geldin, şeref verir davetin.
 İzzet ikramla dolduk, eskilerden kurtulduk,
 Mecde kavuştuk doyduk, ziyandaydık kâr bulduk.
 Zulmet gideren ay der, "Selâm ehline deyin,
 Muhammed'e uyana, asla zulüm etmeyin."
 Hep birlikte söz verdik, yemin edilen günde,
 Doğruluk yolumuzdur, hainlik olmaz dinde.
 Vallahi ben unutmam, elemsiz gün hiç yoktu,
 Şâhitsin Emn yıldızı, vefan sevgin pek çoktu.*

“Hoş geldin ya Resulullah!” ve “Bize buyurun ya Resulullah!” şeklindeki istekler ortalığı çınlatıyordu.

Medine'nin ileri gelen kimselerinden bazıları Kusvâ'nın yularından tutup, “Ya Resulullah! Bize buyurun!” diyerek istirhamda bulundular. Onlara, “Devemin yularını bırakınız, O memurdur. Kimin evinin önünde çökerse orada misafir olurum!” buyurdular.

Herkeste büyük bir heyecan ve merak başladı. Acaba Kusvâ nereye çökecekti? Medine içine doğru Kusvâ ilerliyor, her kapının önünden geçerken ev sahipleri, “Ya Resulullah! Bizi teşrif ediniz, bizi teşrif ediniz!” diye yalvarıyorlardı. Peygamber Efendimiz onlara tebessüm buyurarak, “Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği ona buyrulmuştur,” diyordu. Kusvâ, nihayet Peygamber Efendimiz'in bugünkü Mescid-i Şerifi'nin kapısının bulunduğu yere çöktü. Resulullah devesinden inmediler. Hayvan tekrar ayağa kalktı, yürümeye başladı. Bir müddet sonra çöktü ve bir daha kalkmadı. Bunun üzerine Peygamberimiz, “Akrabalarımızdan hangisinin evi buraya daha yakındır?” diye sordu. Zira Resulullah Efendimiz'in dedesi Abdülmuttalib'in annesi, Neccâroğulları'ndan idi. Hâlid bin Zeyd Ebu Eyyûb el-Ensarî Hazretleri sevinçle, “Ya Resulullah! Benim evim daha yakındır. İşte şu evim, şu da kapısı!” diyerek heyecanla gösterdi. Kusvâ'nın yükünü indirip, Resulullah Efendimiz'i buyur

etti. Medineli Müslümanlar ve Muhacirler, Efendimiz'in hicretine pek ziyade sevindiler.

Sevgili Peygamberimiz'in, davetinin on üçüncü yılı, Rebiülevvel ayının 12. gününde Miladi 622 senesinde hicreti ile birlikte on sene sürecek olan Medine devri başlamış oldu.

Resulullah Medine'ye varınca, namaz kılınan, toplanılan, istişare yapılan Müslümanların işlerinin idare edilip hükme bağlandığı bir yer olması bakımından bir mescidin yapılmasını emretti. Hazreti Ebu Bekir ve Hazreti Ömer'i de kendisi için iki vezir-yardımcı olarak atadı. Ve O, dedi ki, "Benim yeryüzündeki iki vezirim Ebu Bekir ve Ömer'dir."

Müslümanlar bütün işlerinde Peygamber Efendimiz'e müracaat ediyorlardı. Böylece Muhammed Aleyhisselam devlet reisliği, kadı ve ordu komutanlığı işlerini bizzat görüyordu. Seriyelere komutanlar tayin ediyor, Medine dışına gönderiyordu. Böylece Peygamber Efendimiz, Medine'de ikamete başladığı ilk günden itibaren devletini kurmuş oldu.

DÜNYA İSLÂM'A DAVET EDİLİYOR!

Mekkeliler şehirlerinde boğamadıkları İslâm'ı yok etmek üzere bu defa Medine üzerine düzenleyecekleri seferlerle ortadan kaldırmaya çalışacaklardır. Ancak Bedir, Uhud ve Hendek harplerinden hiçbir netice alamadıkları gibi her biri İslâm'ın güç ve kuvvet kazanmasına yol açacaktır. Artık sıra Medine İslâm Devleti'ndedir.

Hatta Muhammed Aleyhisselam Mekte'ye yürümeden önce tebliğini artık bütün insanlığa yönlendirecektir. Nitekim Hayber'in fethinden sonra bir gün ashabına Heraklius'a, Kısra'ya, Mukavkis'a, Şam Kralı Hâris el-Gassâni'ye, Yemen Kralı Hâris el-Humeyri'ye, Habeş Kralı Necaşi'ye, Umman, Yemame, Bahreyn meliklerine elçi göndereceğini, onları İslâm'a davet edeceğini hatırlattı.

Resulullah için üzerinde Muhammed Resulullah yazılı bir mühür yapıldı. Elçileriyle birlikte mektuplarını göndererek o kişileri

İslâm'a davet ediyordu. Dihye bin Halife el-Kelbî'yi Rum Kayseri Heraklius'a, Abdullah bin Huzafe es-Sehmî'yi Fars Kralı Kisra'ya, Amr bin Ümeyye ed-Damirî'yi Habeşistan Kralı Necaşi'ye, Hâtıb bin Ebi Beltea'yi İskenderiyye Kralı Mukavkıs'a, Amr bin es-Sehmî'yi Umman Kralı'na, Salit bin Amr'ı Yemâme Kralı'na, Alâ bin Hadremî'yi Bahreyn Kralı'na, Şüca bin Vehb el-Esdî'yi Şam Kralı Hâris bin Gassânî'ye, Muhacir bin Umeyye el-Mahzumî'yi Hâris el-Hımyenî adındaki Yemen kralına bir mektup ile gönderdi.

Bütün bu elçiler Hazreti Peygamber'in gönderdiği yerlere, aynı vakitte gittiler ve Nebî'nin mektuplarını kime gönderildi ise ona ulaştırdılar. Daha sonra geri döndüler. Kendilerine mektup gönderilenlerin çoğu ince ve haşin olmayan bir şekilde cevap verdiler. Bazıları da kötü bir şekilde cevap verdi. Arap idarecilerine gelince; Yemen Kralı ve Umman Kralı, Nebî'nin mektubuna kötü bir şekilde cevap verdiler.

Peygamber Efendimiz'in davet mektuplarına bir misal olması bakımından Habeşistan'a giden elçi ve gelişmeler şöyle cereyan edecekti; Amr bin Ümeyye, kısa zamanda Habeşistan'a varıp, melik Necaşi Eshame'nin huzuruna çıktı. Müslümanlar hakkında evvelden geniş bilgi sahibi olan Necaşi, tahtından aşağı indi, mektubu pek büyük bir hürmet ve muhabbetle aldı. Öptü, yüzüne ve gözüne sürdükten sonra açıp okutturdu:

Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahu Teâlâ'nın Resulü Muhammed Aleyhisselam'dan, Habeş Meliki Necaşi Eshame'ye!

Hidayete tâbi olana selâm olsun! Ey Hükümdar! Selâmette olmanı diler, sana olan nimetlerinden dolayı, Allahu Teâlâ'ya hamd ederim. Ondan başka ilâh yoktur. O Melik'tir (bütün kâinatta tasarruf sahibi yalnız odur). Kuddüs'tür (her türlü ayıp ve kusurlardan beridir). Selâm'dır (kullarını bütün tehlikelerden selâmette bulundurucudur). Mü'mindir (emniyet verendir). Müheymin'dir (her şeyi gözetip koruyandır).

Ben şahadet ederim ki, İsa Aleyhisselam, Allahu Teâlâ'nın, çok temiz, iffet sahibi, her türlü dünya hayatından tamamıyla çekilmiş bulunan Meryem'e ilka ettiği, ruhu ve kelimesidir. Böylece o, İsa'ya hâmile kaldı. Allahu Teâlâ Âdem'i, kudreti ile nasıl yarattı ise, İsa'yı da öyle yaratmıştır.

Ey hükümdar! Ben, seni, eşi ortağı olmayan Allahu Teâlâ'ya imana, Ona ibadet etmeye ve bana tâbi olmaya, Allahu Teâlâ'nın bana gönderdiklerine inanmaya davet ediyorum. Çünkü ben, Allahu Teâlâ'nın bunları tebliğ etmeye me'mûr resulüyüm.

Şimdi ben, sana lazım olan tebligatı yapmış, dünya ve ahiret saadetini sağlayacak nasihati etmiş bulunuyorum. Nasihatimi kabul ediniz! Hidayete eren, doğru yola kavuşanlara selâm olsun.

Peygamber Efendimiz'in mektubunu, büyük bir edep ve tevâzu ile dinleyen hükümdâr Eshame, derhal, "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh!" diyerek Kelime-i Şahâdet getirdi ve Müslüman oldu. Sonra, "Yemin ederim ki, O, kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanların gelmesini beklediği, önceki peygamberlerin geleceğini müjdelediği peygamberdir. Şayet yanına gitmeye imkânım olsaydı, muhakkak gider, hizmetiyle şereflenirdim!" dedi. Mektubu, hürmetle güzel bir kutuya koyup, "Bu mektuplar, burada olduğu müddetçe, Habeş'ten hayır ve bereket gitmez," dedi.

Yine Bahreyn Kralı, güzel bir şekilde cevap verdi ve Müslüman oldu.

Yemâme Kralı, kendisinin yönetici olarak nasbedilirse Müslüman olmaya hazırlanacağını bildirdi. Fakat Resulullah tamahından dolayı ona lanet etti.

Fars İmparatoru Kisra, Resulullah'ın kendisini İslâm'a davet eden mektubunu okuyunca birdenbire öfkeleni ve mektubu parçaladı.

Yemen Valisi Bazan'a, Hicaz'da bulunan Peygamber'i kendisine getirmesini yazdı. Kisra'nın sözleri ve mektubuna yaptıkları, Nebiye ulaşıncı, "Allah onun krallığını parçalasın" dedi. Kisra'nın

Yemen'deki valisi Bazan'a yazdığı mektup ona ulaştınca, o (Bazan) İslâm'ı araştırdı ve Müslüman olduğunu ilan etti. Yemen'de Hazreti Peygamber'in valisi olarak kaldı.

İskenderiye Kralı Mukavkıs, güzel bir şekilde cevap verdi. Resulullah'a hediyeler gönderdi.

Bizans İmparatoru Heraklius'a gelince, o mektubun tesiri altında kalarak İslâm'ı araştırma ihtiyacı hissetmişti. Bunun için bölge tüccarlarından adamlar bulunup getirilmesini emretti. Sonrasını o zaman daha İslâm'a girmemiş olan Ebu Süfyan nakletmektedir, "Biz Gazze'de bulunduğumuz sırada, Heraklius'un Şam valisi, üzerimize saldırır gibi geldi, 'Siz, şu Hicaz'daki zatın kavminden misiniz?' diye sordu. 'Evet!' dedik. 'Haydi, bizimle beraber imparatorun yanına gideceksiniz?' dedi."

Ebu Süfyan'la yanındakileri Şam'a götürdü. Şam valisi, Ebu Süfyan'ı ve yanındakileri Heraklius'un yanına çıkardı. Bu sırada, Heraklius Kudüs'te bir kilisede bulunuyordu. Veziriyle beraber oturmuş ve başına tacını giymişti. Heraklius, Ebu Süfyan ve yanındaki otuz kadar Mekkeliyi burada kabul etti.

Tercüman çağırdı ve onlara, "İçinizde, peygamber olduğunu söyleyen zata, soyca en yakın hanginizdir?" diye sordu. Ebu Süfyan, "Ona, soyca en yakın olan benim," diye cevap verdi. Heraklius, "Akrabalık dereceniz nedir?" diye sorunca; "Amcamın oğludur," dedi. Heraklius, Ebu Süfyan'ın kendisine yakın getirilmesini istedi ve diğerlerinin de Ebu Süfyan'ın arkasında durmasını söyledi. Sonra aralarında şu konuşma geçti. Heraklius, "Peygamber olduğunu söyleyen zatın, aranızdaki soyu nasıldır?"

"O, zamanın en iyi soylusudur. Soy bakımından en seçkinimizdir."

"İçinizde ondan önce peygamberlik iddiasında bulunan kimse oldu mu?"

"Olmadı."

"Onun ataları içinde hiçbir hükümdar gelmiş midir?"

“Hayır.”

“Ona halkın eşrafı mı yoksa fakir ve zayıfları mı tâbi oluyorlar?”

“Ona tâbi olanlar fakirler, zayıflar, gençler ve kadınlardır. Kavminin yaşlılarından ve eşrafından tâbi olan pek yoktur.”

“Ona tâbi olanlar artıyor mu, azalıyor mu?”

“Artıyor.”

“Onun dinine girdikten sonra dini beğenmeyerek veya ona kızarak dinden dönen kimse var mı?”

“Yoktur.”

“Peygamber olduğunu söylemeden, O'nun hiç yalan söylediği görülmüş müdür?”

“Hayır.”

“O peygamberin hiç ahdini bozduğu, sözünde durmadığı oldu mu?”

“Hayır olmadı. Ancak biz şimdi, onunla bir müddet için çarpışmayı bırakarak antlaşma yapmış bulunuyoruz. Bu müddet içinde kendisinin ne yapacağını bilemiyoruz.”

“O size neyi emrediyor?”

“Yalnız bir olan Allah'a ibadet etmeyi, Ona hiçbir şeyi ortak koşmamayı emrediyor. Atalarımızın taptığı şeylere (putlara) tapmaktan bizi men ediyor. Namaz kılmayı, doğru olmayı, fakirlere yardım etmeyi, haramlardan sakınmayı, ahde vefayı, emanete hıyanet etmemeyi ve akrabayı ziyareti emrediyor.”

Heraklius bu konuşmalardan oldukça etkilenmişti. Hatta onun Müslüman olmayı düşündüğü fakat son anda öldürülme korkusuyla vazgeçtiği rivayet olunmaktadır.

Daha sonra ise Ebu Süfyân, Heraklius'la arasında geçen konuşmadan sonra, “Sevgili Peygamberimiz'in davasının başarıyla sonuçlanacağına inanmıştım,” diyecektir.

Artık mektupların tesiri ile Araplar, Allah'ın dinine gruplar halinde girmeye başladılar. Daha sonra heyetleri birbiri ardına

Resulullah'a gelmeye ve Müslümanlıklarını ilan etmeye başladılar. Müslüman olmayanlara gelince; Resulullah onlara cihad için kuvvet hazırlamaya başladı.

630 yılında Mekke'nin fethi ile İslâmiyet'in yayılması hız kazanacaktır ve Arap Yarımadası'nın fethine ortam hazırlanacaktır.

631 yılındaki Tebük Seferi Hazreti Muhammed'in son seferi olacaktır.

Tebük Savaşı sona ererken, Arap Yarımadası'nın güneyinde Yemen, Hadramut ve Umman gibi yerler Müslüman olduklarını ilan etmiş, İslâm Devleti'ne itaat etmeyi kabul etmişlerdi. Hicretin dokuzuncu senesi girerken her taraftan, İslâm'a girdiklerini ilan eden arka arkaya birçok heyetler geliyordu. Böylece bütün Arap Yarımadası'nda İslâm Devleti'nin hâkimiyeti tamamlanmış bulunuyordu.

Hazreti Muhammed Aleyhisselam Veda Haccı'ndan sonra Medine'ye dönmüş, Bizans'a karşı yeni bir sefer hazırlığındayken hastalanarak, 8 Haziran 632 tarihinde 63 yaşında vefat etmiştir.

Sevgili Peygamberimiz, Veda Hutbesi'ni okuduğu gün, Mâide Suresi'nin, "Bugün dininizi sizin için ikmal eyledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâmiyet'i vermekle razı oldum..." mealindeki 3. ayet-i kerimesi nazil olmuştu.

PEYGAMBER EFENDİMİZ VE TÜRKLER

Peygamber Efendimiz'in Türkler hakkında sözleri, hadisleri var mıdır? Bu soru muhakkak ki bir Türk'ü belki de en çok heyecandıracak sorulardan birisidir. Zira genlerine kadar işlemiş olan peygamber sevgisi, bu sorunun cevabını merakla bekletecektir.

Hadis-i Şerif kaynakları tarandığı zaman, Sevgili Peygamberimiz'in, ahabına bazı milletlerin yanı sıra Türkler hakkında da tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir. Bunlar, Asr-ı Saadet'te Türklerin varlığının yakından bilindiğini gösteren en önemli hususlardır. Ayrıca

Hadis-i Şerifler detaylı incelendikleri zaman Türklerin çok yakından tanıdığı sonucu da ortaya çıkmaktadır.

Kaynakları ile birlikte gösterecek olursak Türkler hakkındaki en net Hadis-i Şerifler şöyledir:

“Kostantiyye (İstanbul) mutlaka feth olunacaktır. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandandır ve o asker ne güzel askerdir.” (Buhari; *et-Târîhu'l-Kebir*, cilt 1, kısım 2, sayfa: 81, Ahmed bin Hanbel; *Müsned* IV/42, Kahire 1313, el-Hâkim; *el-Müstedrek* IV/42-422, Haydarabat 1335)

“Türk dilini öğreniniz, çünkü Türklerin çok uzun sürecek bir hâkimiyetleri vardır.” (Kaşgarlı Mahmut, *Divan-ı Lügati't-Türk*, C.1, s: 3 –1333 İstanbul basımı)

“Benim ümmetimi öyle bir kavim sürüp, kovalayacaktır ki; onların yüzleri yuvarlak ve enli, gözleri çekik ve küçük, çehreleri sanki üzeri derilerle kaplanmış kalkanlar gibidirler. Onlar üç defa Arabistan Yarımadası'na kadar ilerleyeceklerdir. İlk istilada onların önlerinden kaçanlar kurtulacaktır. İkinci istilada hücumu uğrayanlardan bazıları helak olacak ve bazıları da canlarını kurtaracaklardır. Üçüncü istilada ise onların kökleri kesilecektir (Artık istilalar son bulacaktır). İşte onlar Türklerdir. Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Türkler (çok yakın bir gelecekte) atlarını Müslüman mescitlerinin direklerine bağlayacaklardır.” (Ebu Davud, Nuseym bin Hammad, *Kitabü'l-Fiten*, Âtîf Efendi Ktp. No: 602,V.121122)

“Türkler size ilişmedikçe siz de onlara ilişmeyiniz. Çünkü milletin mülkünü ve Allah'ın ona olan ihsanını en evvel Kantura (Türk) nesli alacaktır.” (İmam Taberani; *Mu'cemü'l-Kebir* ve *Mu'cemü'l-Evsat* isimli eserinde)

“Habeşliler sizle uğraşmadıkça siz de onlarla uğraşmayınız. Hele Türkler size dokunmadığı sürece siz de Türklerle (sakın) dokunmayınız!” (Ebu Davud; *Sünen-i Davud*, IV. s: 112)

Aynı Hadis-i Şerifi Hamevi ise Hazreti Muaviye'den şöyle nakletmiştir, “Sakin onların üzerine süvari birlikleri göndermeyiniz (onlarla harp etmeyiniz). Türkler ve Habeşliler size dokunmadığı sürece siz de onlara dokunmayınız.”

İmam Taberani Hazreti Muaviye'den şöyle nakleder, İbn-i Zi'l Kela anlatıyor, “Bir gün Muaviye'nin yanındaydım. Ermeniyeye vilayetinin valisinden posta geldi. Muaviye valinin mektubunu okudu, hiddetlendi; sonra kâtiplerinden birini çağırdı ve ona valinin tahriyatına ‘Şöyle yaz,’ dedi. ‘İdaredeki araziye Türklerin akın ve yağma ettiklerinden bunun üzerine arkalarından takip kuvvetlerini sevk ettiğinden ve bu takipçilerin yağma edilen şeyleri onlardan istirdat etmiş olduklarından bahsediyorsun. Anan sana matem tutsun, sakın bir daha öyle bir harekette bulunma, Türkleri kıskırtma ve onlardan hiçbir şey istirdat etme.’ Çünkü ben Resulullah'tan işittim, ‘Türkler yayşan otu biten yerlere (Avrupa'ya) kadar ilerleyeceklerdir.’ buyurdu.”

“Hıfz, on kısma ayrılmıştır; dokuzu Türklerde, biri diğer insanlardadır.” (Ahmed Ziyaeddin Gümüştanevi, *Ramuzu'l-Ehadis* 4140 nolu hadis)

Hıfz kelimesi bazı kitaplarda hafızlık, kavrama kabiliyeti olarak tercüme edilmiştir. Merhum Mehmed Vani Efendi'ye göre ise muhafazakârlık yani dinini, milletini, vatanını, maddi ve manevi değerlerini, örf ve âdetlerini, namusunu koruma duygusu diğer milletlerden daha çok Türk milletinde bulunmaktadır.

Taberî de şöyle anlatılmaktadır, “Hazreti Peygamber Arap kabilelerin hücumu yılında (Hendek Muharebesi) Medine'nin etrafında kazılmak istenen hendeğin sınırlarını çizdi.

Biz hiçbir zaman bu sınırları aşmak istemiyorduk. Selman hendeğten çıkarak Hazreti Peygamber'in bulunduğu yere geldi. Bu sırada O bir Türk çadırını kurmakla meşgul bulunuyordu.” (*et-Taberî*, II, s. 568)

Peygamber Efendimiz'in bu Hadis-i Şerifleri Türk milletinin bahtının açıklığını işaret ediyordu.

ESKİ TÜRKLERİN DİNİ

Türklerin İslâmiyet'ten önce dinî inançları neydi ve nasıldı? Son asırda hatalı bir şekilde Türklerin İslâm öncesinde Şamanizm dininde oldukları ileri sürülmüştür. Aslında bu tezi ortaya atanlar daha çok Mikaylovski, Haruzin, Potapov, Aleksiyev gibi eski Sovyet bilim adamlarıdır. Oysa Şamanlık üzerinde en ciddi araştırmayı yapmış Mircea Eliade başta olmak üzere, Jean Paul Roux, V. Jochelson, V. Bogoras, Hikmet Tanyu, Osman Turan, İbrahim Kafesoğlu gibi bilim adamları Şamanlığı bir din değil Kuzey Asya topluluklarının dinî duygularını içeren ve öteki âlem varlıklarına hükmeden bir tür kült (inanış) olarak görmektedirler.

Aslında Şamanlık bir Moğol inanç sistemidir. Yine Eliade'nin şaman tabirini Hint-İran dilinde keşfetmesi neticesinde bu iddia Türkler için tamamen geçerliliğini yitirmiş durumdadır.

Diğer taraftan Türklerin Şaman adı verilen din adamları da yoktu. Buna karşılık çok hürmet duydukları tanrıya yakın gördükleri İslâmiyet'teki evliyaya veya din adamlarına benzer tarzda kamlar bulunuyordu. Eski Türk dininde kamların birçok vazifeleri ve büyük manevi nüfuzları vardı. Mesela bu kamlar arasında Oğuzların destansı Korkut atası, çok kudretli bir şahsiyettir. Tanrının cihan hâkimiyetini Oğuz Han'a ve evlatlarına ihsan ettiğini müjdelemişti.

Öte yandan zamanla bu kamlar İslâmiyet'ten önce Arabistan'daki kâhinlere benzeyen bir tarzda din adamı olmaktan ziyade birer kabile büyücüsü konumuna düşmüşlerdir. Bunlar kendilerine göre birtakım usullerle trans haline girer, tabiatüstü kuvvetlerle temasa geçer ve normal insanların görüp işitmediği şeylerden haber verirlerdi. Gelecekte haber verirler, hastaları iyileştirirler, ruhlar âleminde neler olup bittiği hakkında ileri geri konuşurlardı. Bu büyücülerden yola çıkılarak eski Türklerin dinleri hakkında hüküm vermek de bu meseleyi içinden çıkılmaz hale getirmektedir.

Bütün çağdaş kaynaklara göre eski Türklerin tek bir tanrıya inanışları yazılmaktadır. İnanışlarına göre bu tanrı kâinatın ve bütün